

Aleksej Vasiljevič Koljcov.

Kritiško-biografska črtica. — Spisal Anton Erjavec.

Kakor bi po bakhantični noči stopil v mladi zrak, ožarjen z ognjem rožne zarje — tako čuti senzitivni moderni človek, ko vzame v roke ljudskega poeta, kakršnen je Koljcov. Detelja zacvete na bohotnem vrtu, okno se otvori in med rožmarinom se smeji obraz device — to je poezija. Človek pozabi za trenotek, da živi v dekadentni dobi, ki po beznicah išče „rože poezije“, in je neizrečno vesel mladega jutra in črne, blagoslovljene zemlje in trdih kmečkih rok. Zave se, da le pod milim božjim svodom diha poezija in ne v smradu izgubljenega življenja.

A. KOLJCOV

Zdi se, da moderna poezija že prihaja do istega zaključka. Iz umazanega kaosa se boljbolj lušči zrno čiste in resnične poezije — tako pri Francozih, Nemcih in tudi med nami. Aleksandrov, ki se je prezgodaj odslovil od nas, je prvi med modernimi — po zgledu Koljcova — hodil čez domača polja, poslušal škrjanca in razmišljal cvet na polju.

Skrjančki, polja cvet,
to bil je vaš poet ...

Za njim Zupančič. Ko je izpel „časo opojnosti“, se je vrnil na dom in zakrožil belokranjsko pesem. In tudi Silvin Sardenko je poromal na svoje Posavje in je zapel „kot kolednik sveto noč“.

Tako se vedoma vračajo naši moderni drug za drugim k rodni grudi, da slišijo njeno pesem in jo

oznanijo svetu. Vzornik je bil marsikomu izmed njih sin ruske stepe, ki je morda poleg Roberta Burusa in Tarasa Sevčenka, najbolj naroden pesnik. Krčevito je objemal grudi domovine. Njegova poezija se mi zdi kakor zelena stepna ruša, pripeta s tisoč vlakenci na sosednjo prst. Rus ljubi svojo stepe in blagoslavlja zeleno rušo na njej, zato je v svetem spominu ohranil tudi poezijo Koljcova. Koljcov se je pojavil, ko sta bila v največji slavi Puškin in Lermontov in cela vrsta drugih kipečih talentov. Pa vendar poleg njih ni zatemnela slava poeta samouka. Preveč presrčna in poznana je bila pesem, ki jo je pel stepin sin, zato je Rus zabiti ni mogel. — O tej pesmi, nepozabljeni in nepozabni, hočem pripovedovati. A da razumemo in cenimo pesem, spremimo najprej poeta od rojstva do groba. Življenjepisa boljše očrta vsakega resničnega pesnika kakor najgloblja študija.

I.

Zagledal je Aleksej Vasiljevič Koljcov zarjo svojega jutra 2./14. oktobra 1809 v Voronežu, v precej imoviti pa preprosti družini. Dobra matjuška Praskovja Ivanovna ga je negovala z ljubeznijo, oče Vasilij Petrovič ga je vzgajal z resnobo in praktično modrostjo. Vasilij Petrovič je bil kmet in trgovec. Kupoval, redil in prodajal je živino, zlasti drobnico, trgoval s kožami, z volno in z lesom. Obdeloval je tudi nekoliko kmetije. Tako izobražen je bil, da so mu bile odprte celo skrivnosti pisanja in branja. Zaraditega so ga Voronežani čislali, on pa je bil nasproti njim mešetarsko sirov in ošaben, zlasti v poznejših letih, ko je bil njegov sin dosegel vrhunec slave.

Aleksej je bil najstarejši sin v družini. Že zgodaj je kazal, da po duhu ni očetov sin. Zamišljen, bosonog je capljal po ulici in po polju, motril pisani svet z začudenimi očmi in sanjal kdovekaj. Ni ga vzgajal in učil resni oče, ampak naivna mati priroda. Ni mu zapisala domača vzgoja v dušo trdnih nravnih pravil in spoštljivih navad — malček je samo poslušal šum gozdov in polj in trepetanje zeleneče stepe in pesem jasnega neba. Konvencija meščanskih krogov, s katerimi je prihajal v stik, mu ni prijala. Bila je groba in trda. Tudi v rodni hiši niso kramljali z njim mehkih besed ljubezni.

Tako je bilo pesnikovo rano jutro. Toda dan se je dvigal.

Devetletnemu dečku je preskrbel oče pouk v pisanju in branju. Učitelj mu je bil neki voroneški seminarist. Kmalu pa je vstopil v okrajno šolo, ki jo je obiskoval leto in štiri mesece. Modri oče je mislil, da je nadarjeni sin že dosegel višek učenosti, in ga je pozval iz šole. A Aleksej si ni pridobil še nikake elementarne izobrazbe. Vse življenje se je pozneje boril z gramatiko in ortografijo.

Vkljub siromašni izobrazbi pa se je že v tej nežni dobi vzbujalo v malčeku intelektualno življenje. Razvnela se mu je strast do povesti in pravljic. Z denarjem, ki ga je tutam dobival v dar od očeta, je kupoval pravljice „Bova Karolevič“, „Eruslan Lazarevič“ i. dr. Tako je pričel poet-samouk svojo literarno izobrazbo. Pa praktični oče ni bil zadovoljen s sanjavnim sinom; pričel ga je uvajati v svoje posle. Pozimi ga je pošiljal z barantači na bazare, poleti pa ga je vzel v step, kjer je vse leto pohajal za drobnico. Le malokdaj pozimi je dobil Aleksej priliko, da se je z ognjem naivne duše zatopil v povesti in pravljice.

Ta doba je v zgodovini pesnikovega razvoja najpomembnejša. Aleksej je spoznal lepo rusko step, vzljubil njeno nevidno daljino in neizčrpno poezijo; svojo vzprejemljivo dušo je polagoma upodobil po njej in jo pozneje razkrival v verzih. Kolorit vsake Koljcovove pesmi izdaja nje rojstvo — v stepi. Tukaj — v stepi — se je tudi razvil Alekseju tisti do navivnosti pristrčni in odkriti značaj, ki precej vzljubi ali odbije, ki išče intimnega prijateljstva in se ogiblje vsaki bučči družbi.

Še ko je pohajal šolo, je sklenil Koljcov tesno prijateljstvo s sinom kupca soseda. Družila ju je strast do knjige. Prijateljev oče je imel namreč precejšnjo knjižnico. Čitala sta povesti, romane, pravljice — vse, kar jima je prišlo pod roke. Zlasti je Koljcov v tem času vzljubil fantastične bajke iz „Tisoč in ene noči“. Prijale so fantaziji mladeničevi orientalske, žive podobe. Pričel jih je primerjati z ruskimi narodnimi „skazkami“, in to je bila prva faza v razvoju njegovega poetičnega duha.

Toda že po treh letih je umrl mladi pesnikov prijatelj. Aleksej se ni mogel utešiti po bridki izgubi. S čitanjem je skušal utolažiti žalost. Ostalo mu je po prijatelju nekaj knjig. Te so bile precej časa njegova edina duševna hrana. Tedaj pa so mu prišle — bil je star okoli 16 let — v roke pesmi Dmitrijeve. Mladenič je bil ves srečen. Bežal je z njimi v domači vrt in pričel — peti pesmi naglas. Mnogo se jih je učil naizust. Budila se mu je ob njih želja, da bi tudi sam ustvarjal tako rimano muziko — ali kako?

V tem času je nekdo izmed tovarišev zapored tri noči sanjal čudovite sanje. Pripovedoval jih je Koljcovu. Začrtale so v njegovo dušo tolik vtis, da

jih je sklenil ovekovečiti — v stihih. Nobenega pojma še ni imel o prozodiji. Pa je vendar sedel za delo in po vzorcu ene izmed Dmitrijevih pesmi črtal in pisal, pisal in črtal do večera. Dovršena je bila prva pesem „Tri vidjenja (vizije)“.

Odsihmal se ga je boljbolj pollaščala strast k pesništvu. Kupoval je samo pesmi in nerad čital prozo. Z denarjem, ki mu ga je tutam podaril oče, si je nabavil polagoma dela Lomonosova, Deržavina, Bogdanoviča.

Prvo dete svoje muze „Tri vidjenja“ je pokazal originalnemu in simpatičnemu knjigarju v Voronežu — Kaškinu. Ta ga je opozoril na pogrešeni metrum in rime ter mu podaril „Rusko prozodijo, izdano za gojence plemenitih univerzitetnih penzionatov“. Ob enem mu je dovolil, da si sme zastonj izposojati poljubne knjige iz bukvarne. Tako se je mladeniču odkril nov svet spoznanja. — Knjige, ki jih je posebno vzljubil, je kupil in jih uvrstil v svojo malo knjižnico, ki se je skoraj napolnila z deli Žukovskega, Puškina, Delviga.

V tem času je živela v očetovi hiši sužnja Dunja — živ tip južnoruske lepote. Sedemnajstletni mladenič se je z ognjem pesniške duše vnel za njo. Pa ljubezen ni mogla ostati dolgo tajna pred očetom. Vasilij Petrovič je bil praktičen oče, ki ni poznal želje srca, ampak le zapoved modrosti — zato ju je sklenil ločiti. Ko nekoč ni bilo Alekseja doma, je prodal devojko skrivaj nekemu posestniku ob Donu. Pripovedujejo, da se je ondi vdala kozaku in kmalu od žalosti umrla. — Koljcov na povratku ni več našel ljubljene sužnje v hiši. Tako ga je potrla nesreča, da se ga je lotila nevarna mrzlična bolezen. Ko je za silo okreval, je poslal poizvedovalce na vse strani. Tudi sam je brezumno jezdil iz derevnje v derevnjo, pa brez uspeha. Z ranjenim srcem se je vrnil h knjigi in pesmi.

Ta katastrofa v življenju je dala pravo vsebino Koljcovi pesmi. In kdor je vaje čutiti za varijacijami pesniških podob prvotno misel, bo iz pretežne množice Koljcovih motivov čutil blazno hrepenenje in jok po prodani lepi sužnji Dunji . . .

V l. 1826. se je Koljcov seznanil s seminaristom Serebrjanskim, ki je po živem umu in globoko poetičnem čuvstvu odločilno vplival nanj. Kazal mu je nedostatke njegove muze, neusmiljeno uničeval slabe pesmi in popravljaj dobre. Med njim in med poetom se je razvilo tesno razmerje. Serebrnjanski je bil Koljcovu blag učitelj, Koljcov Serebrnjanskemu veren učenec, oba pa sta bila drug drugemu srčna prijatelj. Tako je Koljcov pesem polagoma tudi po obliki zorela za tisk. In res je nekega dne (v l. 1830.) zvedel Koljcov od knjigarja Kaškina, da se je iz Odese pripeljal literat Suhačev, ki se želi seznaniti

z njim. Šel je Koljcov k literatu na obisk in s seboj vzel zvezčič svojih mladih pesmi. Kmalu nato so izšli v Moskvi „Listi iz dnevnika Vasilija Suhačeva“ in v njih — natisnjene tri pesmi Koljцова s polnim njegovim imenom. Koliko presenečenje za poeta-samouka, ki še ni smel in mogel verovati v svoj talent! Od l. 1831. dalje je priobčeval Aleksej svoje pesmi v dveh neznatnih moskovskih listih. Vzbudile so pozornost med literati. Pesnik je tudi zdaj še pohajal po trgih in po stepi, računal in sanjal, barantal z grobimi trgovci in pisal nežne popevke — poet-prasol. Prišel je na teh pohodih tudi v Moskvo, kjer se je v l. 1831. seznanil z ognjevitim žurnalistom in estetikom Bjelinskim — z ruskim Lessingom.

Prvo zbirko svojih kmečkih pesmi je izdal Koljcov l. 1835. Bila je mala, 40 strani obsegajoča knjižica z 18 pesmimi — epohalna knjižica. Zavrelo je med literarnimi krogi — „poet-samouk, poet-prasol“. Ne samo Voronež — vsa mesta Rusije so govorila o njem, ki je narodno pesem dvignil na višek umetnosti. Znanec Žukovski ga je predstavil celo carju Nikolaju, in l. 1837. ga je v Voronežu, bornega prasola, obiskal prestolonaslednik Aleksander (II.).

V l. 1836. je moral Aleksij dolgo časa po očetovih opravkih bivati v Moskvi in Peterburgu. V Moskvi je sklenil ozko vez prijateljstva z Bjelinskim, ki ga je seznanil z mnogimi drugimi vplivnimi osebami — z Aksakovom, Pletnevom, Delvigom, grofico Rostopčinovo, Turgenjevom i. dr. V Peterburgu je občeval največ z Žukovskim in Krajevskim, ki sta ga seznanila z Glinko, Krilovom in Puškinom. Pred Puškinom je čutil Koljcov svet strah in čudovito spoštovanje. — Neki večer je bila pri Pletnevu zbrana družba literatov, med drugimi tudi Puškin. Pletnev prične prositi Koljцова, naj bi prečital svojo zadnjo „dumo“, a pesnik postane nemiren, oči zme-

dene, iz ust mu ne pride beseda. Na povratku od Pletneva vpraša Turgenjev Koljцова, zakaj ni maral čitati „dume“. Koljcov mu odvrne: „Kako naj bi čital! Aleksander Sergejevič (Puškin) je ravnokar stopil v sobo — in jaz naj bi čital! Bog se usmili — jaz naj bi čital!“

V l. 1838. je zopet po opravkih obiskal Peterburg in Moskvo. Zlasti dolgo je preživel v Moskvi pri Bjelinskem in se tesneje in tesneje zblížal z njim. To leto je bilo najplodnejše v pesniškem delovanju Koljцова.

Težkega srca se je vrnil pesnik iz šumnih glavnih mest v grobi in pusti Voronež. Pa Voronežani so ga sprejeli z radostjo in ponosom. Ko so ga srečavali, so postajali in zrli vanj. To kadilo slave je omotilo pesnika. Naivnost, lastna sinu stepe, se je izpremenila v drzno ošabnost; sprl se je z rojaki in z očetom — celo mlajša sestra, ki jo je doslej ljubil izmed domačih najbolj, ga je zasovražila.

Jeseni l. 1840. je pesnik poslednjič obiskal Peterburg in Moskvo. Tri mesece je preživel pri svojem najboljšem prijatelju Bjelinskem.

Novo leto 1841. je pričel živeti v Peterburgu šumno in veseljaško, tako da piše Bjelinski o njem karajoče: „Z blaznim poželenjem je pil Koljcov strup uživanja.“ Oče pa mu ni hotel dati pripomočkov, da bi še ostal v Peterburgu, zato se je vrnil v Voronež — bolan. Brez postrežbe, sprt z družino in s prijatelji, brez miru in ljubezni je umiral in umrl v strašnih bolečinah jeseni l. 1842.

Stepni trubadur, zakaj si poiskal močvirje, da utone v njem tvoje življenje in pesem tvoja?... Tragedija! In epilog tragedije —: zapeljiva ‚dama s kamelijami‘, ki je izpila pesniku moč in življenje, je zaživela z nekim častnikom.

(Dalje.)

V tvojih sem blodil sledeh . . .

Zložil G. Koritnik.

V tvojih sem blodil sledeh,
žalost tiha, zapuščena,
bila si kot smrt ledena,
bila si temná kot greh . . .

Dan brez solnca, noč prečuta
v tvojih se temni očeh,
večnost cela je minuta,
kdor te gleda v urah teh.

Jaz te gledam, jaz te čutim,
bol velika, boljinbolj,
kakor slana si pokrila
cvetje mojih rožnih polj . . .

Aleksej Vasiljevič Koljcov.

Kritičko-biografska črtica. — Spisal Anton Erjavec.

(Konec.)

II.

Kar je Koljcov kot človek, to je tudi kot pesnik — nebrzdani sin prirode in življenja. Po rojstvu in izobrazbi pripada široki masi „naroda“, ki ne pozna evropske kulture. Duha in čuvstva te mase nam razgrinja neuki poet v naivnih verzih. Priučil se je sicer po lastni marljivosti marsičemur tekom življenja, toda tiste njegove pesmi, ki so znamenovane z znaki višje kulture, nimajo prave cene. Genialnost Koljcova sloni na njegovi narodni pesmi. Po njej si je poet-prasol priboril eno prvih mest na ruskem Parnasu.

Čudno! Za Puškinove dobe, ko dobi rusko pesništvo svetoven značaj, se pojavi hipoma med voronežskimi trgovci neuk poet in prične negovati preprosto in naivno narodno pesem. Puškin, Lermontov in Gogolj izražajo v mogočnih epih, dramah in romanih življenje inteligentne manjšine — Koljcov pa nastopi z narodno lirsko pesmijo, da utelesi v njej žitje in bitje večine — prostega ljudstva — tako poetiško in resnično, kakor nihče pred njim. Vobče je značilna poteza v zgodovini ruske literature, da paralelno z umetniki inteligentnih krogov vstajajo tudi glasniki prostega naroda — pred Puškinom malopomembni Neledinskij in Merzljakov, za Puškinove dobe Cyganov in veliki Koljcov, za dobe Nekrasova — Nikitin. In če posežemo v našo dobo — Gorkij.

Ne moremo reči, da je Koljcov prvi, ki je v svojem demokratičnem duhu pričel gojiti narodno pesem med Rusi, a gotovo je on prvi, ki je dvignil ljudsko poezijo na umetniški višek. Predniki Koljcova — Neledinskij, Meleckij, Merzljakov, Delvig, Cyganov — so že segli po narodnem glasbilu, a niso bili umetniki-virtuozi. Zadeli so o priliki zunanjo obliko ljudske pesmi — ritem in rimo —, toda duh njihove umetnosti je ostal internacionalen. Celo Delvig, ki je med njimi največ vplival na genij Koljcova, se ni mogel otresti francoskih manir. Boljši pa tudi globočji je bil Cyganov. Njegov „Rdeči sarafan“ je znan v vsakem ruskem selu, — dá, v melodiozni kompoziciji Titova si je priboril svetovno ime. Vendar je tudi ljubki Cyganov premalo umetnik, premalo originalen, da bi bil mogel vzdržati ravnovesje umetnikom iz inteligence. Moral je nastopiti genij, po naravi umetnik z dušo in srcem. To je bil Koljcov.

Ime Koljcov pomeni program. Morebiti srečamo v svetovni književni zgodovini samo dve imeni še, ki zaslužita, da ju vzporejamo s tem poetom-prasolom — Ukrajinec Taras Ševčenko in škotski narodni pevec Robert Burns. Vsi trije samouki-sinovi ubožnega naroda — narodni pevci in umetniki po božji volji. V dobi romantike so se pojavili v umetnosti, sledeč klicu: Nazaj k narodu in njegovim idealom! To je bilo pravo geslo, ki so ga slušali tudi klasiki. In danes se zopet povrača romantika v novi obliki in obleki, toda s starimi težnjami in načeli, v literaturo. Kdor študira našo periodično beletristiko, mi bo pritrnil. Narodni motivi se oglašajo iz pozabljenosti, in z njimi se razgrinja novo polje naši umetnosti. To je proces, ki se vrši vedno v prozaični dobi, ko umetnost izgublja svoje cilje in postaja — luksus. Poezije željne duše obrnejo oko k prirodi, in rode se umetniki, ki živijo v umetnosti, kakor živi riba v vodi in ptič v zraku. Ako hočemo kmalu doseči v dalji zaželjeno lepoto, tedaj moramo pospešiti ta proces. In s tem je tudi izražen pomen, ki ga ima danes za nas poet kakor je Koljcov.

Poezije Koljcova lahko razdelimo — po Bje-linskem — v dva dela: v pesmi in v razmišljanja (dume).

V pesmih je Koljcov dosegel višek prirodne umetnosti. V njih je izrazil program. „Dume“ njegove pa so kakor diletantska razmišljanja človeka, ki si vbija v glavo, da je filozof, pa je samo naiven sanjač. Manjkalo je Koljcovu izobrazbe in resnega značaja, da bi se mogel zaglobiti v mislečo liriko. Zato se na dume ne bomo ozirali. Iskati hočemo pesnika tam, kjer je dom njegov — v pesmih.

Predvsem ne najdemo pri Koljcovu širokega obzorja, ampak globoko čuvstvo, ne jasno opredeljenih misli, ampak naivno intuicijo, ne rafinirane tehnike, ampak umetniško preprostost. Zato vplivajo njegovi stih tako sveže in oživljajoče na srca. Za primer navedimo eno najpreprostejših pesmi v prostem prevodu:

Razmišljanje seljaka.

Sedem k mizi v kot,	Nima žene, da
da razmislim to,	vroče ljubi ga,
kak živi težko,	ne prijatelja,
kdor je čisto sam.	da tolaži ga.

Nima ni zlatá
niti hišice,
tudi pluga ne,
da oral bi z njim...

Očka revščino
dal za dedščino,
dal mi krepko moč,
moj edini up.

Pa še krepko moč
grenka beda je
v službi tuintam
vso iztratila...

Sedem k mizi v kot,
da razmislim to,
kak živi težko,
kdor je čisto sam...

Ta primer je izmed najmarkantnejših v poeziji Koljcova. Dajmo, da vpliva počasi na srce — in ne bomo se ubranili živoobčuteni tragiki, izraženi v tako naivnih verzih.

Zlasti značilen za Koljcova pa je mojstrski ritem njegov čisto prirodni dar poeta-prasola. Vsaka misel se je izlila pri njem v strasten, sugestiven ritem, tako da proze niti zapisati ni mogel. Prišel je l. 1840. v Voronež slavni tragični igralec Močalov, ki ga je Koljcov ljubil kot umetnika in človeka. Zahotelo se mu je, da bi napisal članek o njem, a se ni mogel odločiti niti k temu, da bi poizkusil pisati prozo. Naivno je pisal tedaj Bjelinskemu: „Glupa usoda naše pesniške družbe! Glej, o Pavlu Stepanoviču (Močalovu) želim napisati članek, a zlodjev ritem ne dopušča prozi svobodnega teka, in molčati moram.“

NAPOLEON I. BEŽI ČEZ DONAVO PO BITKI PRI ASPERNU

Toda včasih zagori tudi v poetu-prasolu mogočno življenje, polno ognja in strasti. Gorka kri pôlje v zvonkih ritmih; revolucionarna volja se pojavi z rogajočim se nasmehom na licu, in pesem zazveni kakor izzivajoči vrisk potepuha.

V Koljcovih verzih ni nič medlih refleksij, nič retorično stiliziranih rekov modrosti. To je živa in plameneča poezija, ki blešči v zeleni stepi, ki vriska po šumečih bazarih južne Rusije — to je tista gorka poezija, ki privre kakor rdeča kri naravnost iz srca.

— Včasih je ritem njegov strasten kakor vrelec, ki vrši s skal, včasih mogočen kakor valovi morja, včasih tih in miren kakor gladina snivajočega jezera, a vedno čist in naraven.

Skoraj nobene pozornosti pa ne posveča Koljcov rimi. Najlepše pesmi njegove jo sploh pogrešajo, n. pr. „Kosec“, „Pesem orača“, „Seljak“, „Gozd“ i. dr.

Naj toliko zadošča o koloritu in formi Koljcovove pesmi! Dalo bi se reči in aplicirati še marsikaj na naše moderno pesništvo, pa teorija je mrtva. Treba bi jo bilo oživiti s klasičnim prevodom Koljcova, ki ga

že imajo skoraj vsi kulturni narodi.¹ Ker nimamo celotnega prevoda, izkušajmo po močeh razbrati vsaj jedro in duha mlade in mogočne pesmi.

Okrog treh tečajev se vobče giblje življenje in poezija prirodnega človeka. Prvi je — priroda, ki je objekt njegovega čutno-umskega spoznavanja. Drugi — vsakdanje delo in borba za individualni obstoj. Tretji — čutna ljubezen, ki stremi za ohranjenjem vrste. Vse pa obvladuje in uravnava verska in etična

niči v duhovne višine verske poezije, ki tupatam prav živo prošinja tudi rusko narodno pesem.

Lirično moč pesnikovo cenimo zlasti po tem, kako on pojmuje in uporablja poezijo prirode. Priroda je srce lirike. Iz nje poteka in vanjo se vrača čuvstvo in misel. Iz nje si razbira pesnik simbole in si bogati jezik, in — kar je glavno: v njej išče in najde svojo mladost — svojo naivnost. A kakor hitro izgubi pesnik stik s prirodo in njenim

NAPOLEON I. V NOČI (5.—6. JULIJA 1809) PRED BITKO PRI VAGRAMU

zavest, ki je odvisna od vzgoje posamnika in vse družbe. Filozofskih in kulturnih problemov človek „iz mase“ ne rešuje.

Koljcov je prirodni poet „iz mase“, zato se tudi njegova poezija giblje v teh nižinah. Apologija prirode — apologija dela in moči — apologija čutne ljubezni: to je vsa vsebina njegove pesmi. Verski moment Koljcov malo ume in poudarja. Preveč ga obvladuje čutna nprav; vsled tega se ne more dvig-

bogatim studencem lepote, je njegova pesem mrtva, in njegova umetnost je rokodelstvo.

Vsi trije svetovni pesniki prirode, Burns, Ševčenko, Koljcov, žive kot otroci pod veselimi in pod jeznim nebom, na črnih njivah in v šumečih gozdih in v bohotni stepi ter se vesele pojočega škrjanca, jokavega oblaka, tulečega vetra, zeleneče kaline. A dočim sta Burns in Ševčenko ljubitelja bohotnejših prikazni v prirodi, ostaja Koljcov preprost in idiličen. S kmetskimi očmi gleda lepoto in vidi samo tisto, kar vidi lepega orač na polju, pastir na stepi in dekle pri žetvi. Zato je njegova pesem tem pristrčnejša in bližja prirodi.

¹ Par Koljcovih pesmi je prevedenih v Vesel-Aškerčevi „Ruski antologiji“. Smemo reči, da so zbrane v njej, če ne najboljše, pa vsaj najznačilnejše.

Kot poet narode ne pozna Koljcov v svoji pesmi — „tendence“. Kar vidi in kar čuti, to pove. Odtod tista čudovita realitika, s katero je narisal kmetsko življenje trpečega ruskega kmeta — krestjana. Dočim Nekrasov in Nikitin gledata samo topo trpljenje na razoranih obrazih, samo srd v pesteh in brezmišelnost bojazen v prsih, pozna Koljcov tudi sladkosti dela in truda in blagoslovlja roko, ki orje in seje in žanje. Nekrasov je pisal z neprikrito tendenco („Komu je v Rusiji živeti lahko?“) — poet Koljcov piše in poje kakor prasol, ki ne ve, zakaj žgoli, in vendar žgoli. Vsled tega so njegove pesmi silno velike važnosti za resnično proučevanje žitja in bitja ruskega prostega ljudstva — važnejše nego dela poznejših realistov, ki so, kličeč po reformah,

FR. ROPRET (RADOVLJICA)

odkrivali le rane in so molčali o zdravih udih na narodnem telesu.

Tudi Koljcov pozna grenkost dela. A delo ne uniči njegovega kmeta, ki je „potrpežljiv in prav na vse pripravljen“. Njivo ljubi in zato se mu ona smehlja „na vse strani“ in mu daje upanje na bogato žetev. Veselo se ozira „na gumno (pôd), na skirdi (svisli)«, in nič malodušnosti, nič bolesti ni v njegovi duši. Ko je žetev končana, tedaj se prične „sladek oddih na težkih snopih“, in hvaležno

sveča zagori
v hiši kmetovi
pred ikono
Božje Matere.

Apologija dela! Apologija upanja in moči in življenjske energije! — To ni ljudstvo, kakor ga riše Nekrasov, ki zavida za življenje gosposkega psa, ampak so junaki, ki se vesele truda in znoja in v

njem najdejo svojo srečo in svoj ponos. Kako zmerja Koljcov kmeta-lenuha?

Kaj, ti kmetič, še spiš?
Vesna na dvoru je, glej!
Pridni sosedi že z delom
zdavnaj pričeli so.

Vstani, vzdrami se, hój,
pa prevdari svoj stan:
kaj bi bil? kaj si zdaj?
kaj se tvoja je last?

Primerimo pa s kmetom Koljcovim Gorkega „junake“ — bosjake —, ki proslavljajo brezdelje in žive v potepuštvi! Niso si izvolili takega življenja, ker jim manjka prilike do dela, ampak ker jim manjka volje in moči. Koljcovov kmet govori nasprotno, da se bo trudil in pehal, dokler bo živela „moč in sila“ v njegovih mišicah in „duša v njegovem telesu“. On zaupa v svojo veliko moč in si upa kljubovati tudi najhujši „dolgi“ (usodi). — Najlepša visoka pesem dela, upanja in moči, kar jih je zapisalo prasolovo pero, je njegov „Kosec“, ki govori o sebi:

V nesrečen sem dan,
v usoden sem čas,
brez srajčke sem se
porodil na svet,
a pleča imam
pa širja ko ded.¹

Toda v kljub zli dalji koraka junak na široko step s koso na rami, prisluži si „zlato mošnjo“ in županovo hčer Grunuško.

Ne smemo pa prezreti pri Koljcovu neke vrste fatalizma, ki se je ukoreninil v njegovi duši; s slepo srečo se vrže v življenje, pa naj mu prinese srečo ali gorje, njemu je vseeno. Naj se zgodi, kakor je usojeno.

Z doma pojdem v svet,
kamor kaže pot,
in pričnem živeti,
kjer veli mi Bog.

Povsod v ljudskem življenju in mišljenju se zrcali tak fatalizem, ki je kolikortoliko utemeljen. Tudi Koljcov je v tem pogledu sledil ljudski misli — narodni pesmi. Tako-le poje:

Pot življenja ni kot
polje bi premeril,
skrb ni kakor megla,
ki spodi jo veter.

Samo v srcu slutiš:
pride tiho k tebi,
s tabo roko v roki
hodi in se vozi.

Beda, ne nevihta —
stresa težke gore,
hodi iznenada
in pogublja slepo.

Bol in grenka žalost
srce ti razjeda,
ves tvoj trud zaman je
prav nikjer uspeha.

Ne uideš jezi
njeni na drsalkah:
v čistem polju najde,
v lesu te poišče.

To — pobila toča,
to — požrl plamen...
Siromak si, revček,
vsakomur na poti.

¹ Gl. Vesel-Aškerc „Ruska antologija“, str. 181.

Nalašč sem navedel ta lepi primer, da spoznamo, kako daleč se Koljcovov „ljudski“ fatalizem loči od modernega, ki ima svoj temelj v nihilističnem svetovnem nazoru.

Ozreti se hočemo h koncu še na erotično stran Koljcovove muze. Tako kot on ne opeva dandanes, ko je senzitivnost prodrla že v najgloblje mase, nihče čutne ljubezni. Majhne pesmi so to, do smešnosti naivne, neizrečeno preproste, a v njih plamti najgloblje čuvstvo. Če je mladenič v ljubezni žalosten, se razjoka nebo nad njim, vsa stepla lije solze, vsi gozdovi vedô o njegovi nesreči. Če je mladenka na žetvi otožna, počrni njen srp in tuguje z njo.

Dobro je dandanes brati take pesmi brez perverzности in neukročenih strasti. Samo pesem, samo lirika z neodoljivo sugestivnostjo, a duša ti drhti ob takih verzih.

* * *

Tako tedaj. Opozoriti sem hotel na kmetskega poeta ob stoletnici njegovega rojstva. Spomenik iz bronu mu stoji na voronežkem trgu. Lepšega si je sam postavil v svojih pesmih, ki ne umrjô, ker so z močnimi vlakenci pripete na grudo, iz katere so se rodile.

Solnce ...

Zložil Adolf Robida.

1.

o je mrtvo vse krog mene,
ko dih smrti sili vame —
v srcu nekaj se uname,
kar je silnejše kot smrt.

Tista sila je življenja,
ki srce je prerodila,
ki srce je prenovila,
da vzcvetel je v meni vrt.

2.

Solnčni se žarki
lomijo v vodi,
Bog zaukaže:
Mavrica bodi!
Ljubezen je zlata
mavrica bila —
v solzah pekočih
življenje je pila.

3.

Kakor goreče baklje
žarijo v somraku gore,
in tam prav daleč
vstajajo teme ...
Pripela noč je zvezdo
za zvezdo na nebo,
da kmalu več prostora
za nove tam ne bo.
Miljoni trepetajo,
cekini se bleste,
a ena utonila
se tja je za gore.

Dekle je zajokalo —
saj mislilo je nanj!
Kaj zvezdam mar je naših
prelestnih, žarkih sanj ...

4.

Prišlo je solnce,
prišel dan,
s tisoč upi
posejan.
Srce je bilo
celica,
sedaj pa je
kapelica.
V njem zarja sreče
se žari
umrl je dan
disharmonij.

5.

Dolgo sem se branil solnca,
branil sem se solnčnih dni,
noč je bila moja ljuba
kot si danes, solnce, ti!
Duša, duša,
k solncu, h kralju
vse oživljajočemu!
Kje je smrt,
kje so grozote,
srcu upajočemu? —
Nič se več ne branim solnca,
solnce, ej, ti si junak!
Kaj mi smrt je? Ko v življenje
krepko stopa moj korak ...

